

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

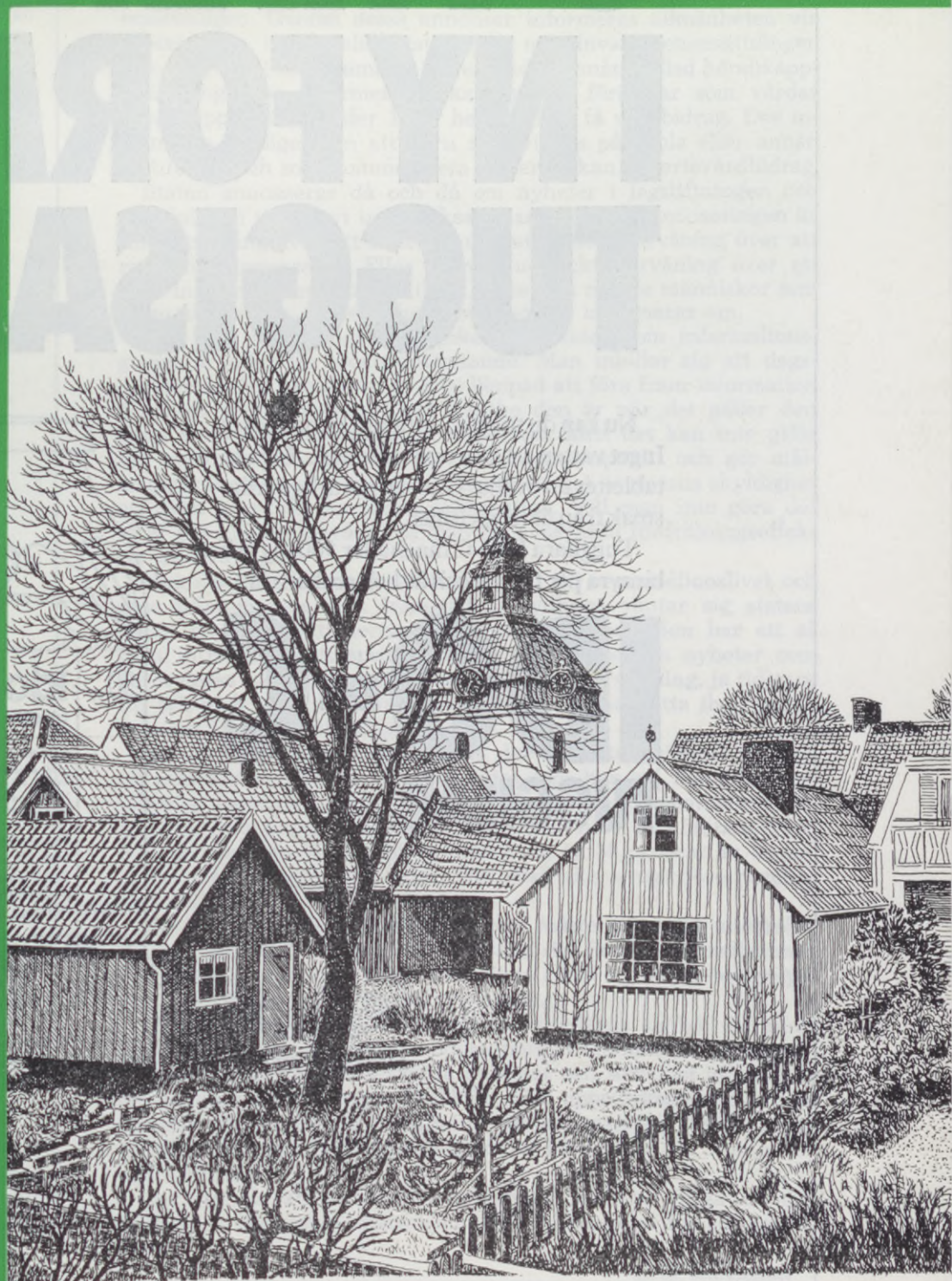
SOCIALMEDICIN • MILJÖFRÅGOR • HANDIKAPP

Tidskrift för
Riksförbundet för
hjärt- och lungsjuka

Vem mäter
luftföroreningarna?
Frågan kom upp
vid RHL-möte
i Falkenberg
Referat sid 8—11

Följ med RHL
på en ny resa
till Kanarieöarna
Se sid 12—13

Handikappad
i England
Thyra Ericson har
varit i London
Reportage på sid 5—7

Sty-Sammingsklöck 1974

nr 8 1975
september
pris 3:—

Su
per
fol
301

C-VITAMIN I NY FORM. TUGGISAR.

Nu kan du tugga C-vitamin i stora doser.
Inget vatten att lösa upp tabletter i. Inga sura
tabletter att svälja. Utan en naturlig syrlig
smak från äkta apelsiner.

Tuggbara IDO-C innehåller 500 mg askor-
binsyra per tablett och är helt sockerfria.

IDO-C

TUGGISAR.

Tillverkas av Ferrosan. Säljs på apoteken i 50-burkar.

Status

Organ för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

nr 8/1975 årgång 38

Ansvarig utgivare: **Albert Fredin**

Redaktör: **Erik Ransemar**

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm

Postadress: Box 3196,

103 63 Stockholm

Telefon: 08/23 15 30

Postgiro: 95 00 11 - 7

Tryckeri:

Axlings Tryckeri AB,

Södertälje

Prenumerationspris:

Helår 25:—, medlemspren. 10:—

Probs	4
Handikappad i England. Ett reportage av Thyra Ericson	5
Vem mäter luftföroreningarna? Referat från RHL:s represen- tantskapsmöte i Falkenberg ..	8
Följ med till Kanarieöarna. RHL:s nya rekreationsresa	12
Skärp säkerhetslagstiftningen på arbetsplatserna. Om en ny viktig bok	14
Hjärtat och dess sjukdomar. Om aktuella resultat	16
Status bildkryss	17
Där finns våra föreningar. En presentation av Dalheimers hus i Göteborg	18
RHL-information	20

Foto av **Mark Markefelt** på sid 5,
6, 7, av **Foto-Hernried** på sid 15
Teckningar av **Stig Simmingskiöld**
på sid 8, 9, 10, 11 samt omslag

Staten bör fortsätta informera via Status

I stora annonser går nu staten ut med information om handikappersättningen. Genom dessa annonser informeras allmänheten via pressen om att invaliditetstillägget och invaliditetsersättningen från den 1 juli förts samman till en enda förmån kallad handikappersättning. Där informeras också om att föräldrar som vårdar handikappat barn under 16 år hemma kan få vårdbidrag. Där informeras slutligen om att barn som vistats på skola eller annan institution och som kommer hem på ferier kan få ferievårdbidrag.

Staten annonserar då och då om nyheter i lagstiftningen och anledningen till att vi uppmärksammar den här annonseringen är inte förvåning över att staten annonserar, utan förvåning över att man inte annonserar. Eller klarare uttryckt: förvåning över att man inte annonserar oftare i den press som når de människor som är mest berörda av de nyheter som staten informerar om.

Man kan inte undgå misstanken att staten som informationsgivare är offer för slentriantänkande. Man inbillar sig att dagspressen är den kanal som är bäst lämpad att föra fram information även om sociala nyheter. Det kanske den är när det gäller den stora massan av innevånare i vårt land. Men det kan inte gälla när man ser informationen ur målgruppsynpunkt och gör målgrupperna strikt avgränsade. Vi anser att det är statens skyldighet att även svara för en sådan information. Vill man inte göra det så är det inte att förvåna om man får avsevärda fördröjningseffekter av nya lagar.

Men det är också en föraktfull attityd till organisationslivet och dess tidningspress som framträder. Tydligt väntar sig statens organ att organisationerna inom respektive områden har ett så stort intresse av att sprida information om sociala nyheter som berör deras medlemmar att de gör detta utan ersättning, ja tidigare till och med utan att man gjorde sig mödan att sätta ihop pressreleaser för deras tidningar.

Låt oss konkretisera. Idag finns det ett antal människor, med all sannolikhet alldeles för litet antal som har hel invaliditetsersättning. Dessa får automatiskt den högsta handikappersättningen. Men de som hade invaliditetstillägg eller halv invaliditetsersättning och som nu vill ha högre ersättning än 30 procent av basbeloppet måste ansöka om detta. Det skall ske senast före oktober månads slut.

Var har vi nu dessa människor som måste göra nya undersökningar? Man kan räkna med att en stor del finns som medlemmar i handikapporganisationerna. Här finns alltså en viktig målgrupp. Den är vidare ganska starkt avgränsad.

Det är inte minst därför staten bör vinnlägga sig om att informera dessa människor via handikapporganisationernas tidningar.

Den annons som finns i detta nummer och som just informerar om handikappersättningen är därför värd uppmärksamhet. Är den symtom på en ändrad inställning till annonsering i handikapporganisationernas tidningar eller är det bara fråga om slumpmässiga faktorer?

Det återstår att se. Är det fortfarande bara en fråga om tillfälligheter bör staten snarast ompröva riktlinjerna för sin annonsering.

Erik Ransemar

Probs

Internationellt:

Aspirin är verkligen inte så illa som läkemedel

Sovjetiska forskare har kommit fram till att det gamla hederliga aspirinet verkligen inte är något att fnysa åt som läkemedel. Det har många avgjorda fördelar framför andra syntetiska läkemedel.

Brittisk forskning har påvisat att olika febertillstånd i den mänskliga organismen, inflammationer och rubbningar alltid medför ökad prostaglandinproduktion. Man vet ännu inte om det är de maligna tillstånden som medför den ökade prostaglandinproduktionen eller vice versa. Däremot har man konstaterat att aspirintillförsel dämpar prostaglandinproduktionen och hjälper organismen att övervinna sjukdomen. Detta anses vara hemligheten bakom aspirinets mångsidiga effekter. Nu räk-

nar forskarna att kunna utveckla nya verksamma läkemedel som är derivat av aspirinet.

Sovjetisk forskning

Sovjetiska läkare har med goda resultat länge använt aspirin för behandling av olika sjukdomstillstånd i organismen. Man använder aspirin vid behandling av hjärtmuskeln hos patienter, som lider av reumatism och sjukdomar, som medför ökad blodkoagulation. Aspirin har också konstaterats lindra allergiska reaktioner i organismen.

Sovjetiska forskare drar inte alltför långtgående slutsatser om aspirinet: biverkningarna är kända. Vid sår på magsäcken och tolvfingertarmen kan aspirin medföra blödningar och artritpatienter kan få magbesvär, halsbränna och illamående vid långvarigt bruk. Aspirin, som huvudsakligen består av acetylsalicylsyra är verkligen inte så illa, men bör användas med måtta och i samråd med läkare.

I Sovjet kan man också lägga fram objektiva rön om läkemedelsforskningen av det skälet att all forskning och produktion är fri från privata vinstintressen.

Gunnar Nilsson

Förslag om varning för tobak har lagts fram

I januari 1975 tillkallade handelsministern en sakkunnig (lagmannen Carl-Edvard Sturkell) och experter — tobaksreklamutredningen — för att utreda frågan om lämpliga former för införande

av förbud mot tobaksreklam. Även frågan om varningstext på tobaksförpackningar skulle behandlas. Utredningen har nu lagt fram förslag om varningstext och innehållsdeklaration på tobaksvaror.

Utredningen föreslår en lag som ger regeringen möjlighet att kräva att tobaksförpackningar förses med varningstext. I denna skall lämnas upplysning om de allvarliga hälsorisker som bruket av tobak för med sig. Vidare får regeringen besluta att tobaksvara skall ha innehållsdeklaration. I deklARATIONEN skall då lämnas uppgift om vissa skadliga ämnen som finns i tobak och tobaksrök.

Utredningen har också lämnat förslag om hur regeringen till en början bör använda sig av de möjligheter lagen ger. Enligt utredningen bör bestämmas att alla tobaksvaror avsedda för rökning skall ha varningstext. På cigarrettförpackningar måste vidare anges hur mycket tjära och nikotin som finns i cigarrettröken och även förekomsten av kolmonoxid (ofta kallas koloxid). Avsikten med detta är att påverka rökare att sluta röka eller att i vart fall gå över till mindre farliga tobaksvaror. Utredningen anser att när det finns internationella normer för att mäta skadliga ämnen även i andra tobaksvaror än cigaretter bör regeringen kräva uppgifter också för sådana varor. På samma sätt kan det senare bli aktuellt att besluta om varningstext på andra tobaksvaror än de som rökes. Lagförslaget ger därför regeringen rätt att bestämma om detta. Socialstyrelsen skall enligt förslaget bestämma hur varningstext skall lyda.

Pristagare bildkryss nr 6, 1975

- 1:a pris 25:— Anna-Lisa Lundbergh,
Mjölkuddsvägen 143, 951 57 Luleå 6
- 2:a pris 10:— Inga Söderman, Bollsta-
vägen 23, 2 tr, 122 41 Enskede
- 3:e pris 5:— Torgny Larsson, Nya Fly-
gebyvägen, 574 00 Vetlanda

Ett tryggt stöd i en svår stund

Stockholms ELDBEGÄNGELSEFÖRENING

Ombesörjer både eldbegängelse- och jordbegravningar. Utan enskilt vinstintresse.

Huvudkontor: Sveavägen 116 vid Odengatan 15 16 60
Söder: Ringvägen 127 40 58 59 eller 40 58 76
Folkungagatan 104 (vid Renstiernasgatan) 43 66 17

Kungsholmen: Hantverkarg 28 53 33 75 Sollentuna: Sollentunav 118 96 26 25
(AB Öhmans begr.byrå)
Östermalm: Valhallav. 143 63 40 61 Hägersten: Blommensbergsv 127
Handen: Källv. 20 B 777 22 10 vid Hägerstensv. 18 65 00
Märsta: Ombud. Stationsg. 3 0760/150 90 Järfälla: Ombud fru G. Hahn 0758/108 00
Göteborg: Chalmersg. 21 031/20 21 30

Rådgivning och dödsfallsanmälan efter kontorstid 08/51 91 00

Rökfritt Tack

Handikappad i England

Thyra Ericson har gjort en ensamresa till London

THYRA ERICSON gjorde i våras en ensamresa till England för att se hur man kan klara sig på egen hand som handikappad i England men också för att se hur det är att leva som handikappad där. I två artiklar för Status kommer hon att berätta om sina erfarenheter. I detta avsnitt tar hon upp den personliga omgivningen.

Thyra Ericson har skrivit böckerna Stängsels väktare, 1956, Du får inte vara med oss, 1969 och Bil eller husarrest, 1972. Den sista boken är viktig därför att den innehåller argument som lätt kommer bort i dagens debatt om kollektivtrafiken.

Den engelska invalidbilen är ett specialfordon, en trehjuling. Inköp och alla reparationer betalas med statsmedel, men ett villkor är knutet till den: föraren får inte ha någon annan med sej i bilen. Statsbidrag ges också till inköp men ej reparationer av konventionella bilar som rörelsehindrade behöver för att kunna förvärvsarbeta. Handikappade antas föredra trehjulingen, och de flesta accepterar den av ekonomiska skäl.

Konventionella bilar som körs av handikappade måste enligt lag ha en bakpå karossen fastskruvad skylt som visar att det är en invalidbil. Den som sa det till mej erbjöd mej också att få en sådan skylt alldeles gratis på-

skruvad. Motiveringen var att jag inte kunde göra handtecken i trafiken med en vänsterstyrd bil, och utan skylt skulle jag få trassel med polisen. Jag lyckades avvärja den välvilliga attacken, och efter en del resonerande förklarades att den skylt jag redan hade, nog kunde duga. "Invalid" heter det ju också på engelska, upplystes jag om med ett flin som antydde att ordet hade dålig klang. Men jag tillhölls energiskt att alltid ha skylten uppsatt på vindrutan.

Det var alltså angeläget att särmärka människor som inte har hela muskelapparaten intakt. Men hur kom det sej att jag hamnade bland dessa personer?

Jag skrev till en adress i London,

En rulltrappa i London när det är natt och stilla.

International Clearing House on Travel and Exchange for the Disabled, i tron att man där kunde ge mej upplysningar om pensionat där det gick att komma in med rullstol, eller besked om någon engelsk guide för rörelsehindrade. Drygt en månad senare fick jag svar från fru D, chef för *New Forest Continental Youts Centre* i Ringwood, en liten stad nära sydkusten.

Hon skrev att det var ont om lämpliga rum, men det fanns i alla fall två familjer som jag skulle kunna bo hos, en i London högst en vecka och en på landet, till mars månads utgång. Fru W i London ställde villkoret att jag inte fick bo ensam, trots att lägenheten var väl anpassad för en rullstolsbunden person, men fru D kunde ordna en ledsagare som skulle bo tillsammans med mej i fru W:s lägenhet. Priset för helinackordering uppgav hon till 18 £ i veckan både på landet och i London.

Trots det egendomliga villkoret god-

tog jag de erbjudna familjevistelserna, dels för att jag då inte kände till någon annan möjlighet att skaffa fram upplysningar om rum som gick att komma in i med rullstol, dels för att priset var så lågt.

När jag hade accepterat kom det brev från fru P på landet med foto av familjen i vardagsrummet och besked att mitt sovrum fanns bakom draperierna som syntes på fotot, att fru P skulle bo tillsammans med mej under en vecka i London och att inackorderingspriset var 25 £ i veckan. Eftersom det hon begärde inte kunde anses orimligt för ett rum och mat godtog jag det ändrade priset utan protester.

Det visade sej emellertid att "sovrummet" var en del av vardagsrummet som avskiltts med draperier. Utom säng och klädska fanns på det lilla utrymme ett stort matsalsbord med tillhörande stolar och en sekretär där fru P hade skrivgöromål, ibland på kväl-

lar och mornar. Golvet var ojämnt och belagt med heltäckande matta för golvdragets skull. Den fria golvytan var så liten att jag inte kunde vända med rullstolen utom alldeles intill draperierna. Sängen var bra att sova i men omöjlig för mej att komma åt att bädda. Visserligen skulle fru P bädda och städa, men det tog hon så lätt på att sängen väntade mej obäddad tio kvällar av fjorton. Fönster gick inte att öppna utan all vädring skedde genom köksdörren.

Fru P kände sej uppfylld av godhet mot handikappade. Hennes berättelser om dem som bott hos henne tidigare, handlade om att hon av kärlek och medlidande uppoffrade både bekvämlighet och utrymme för deras skull, liksom hon gjorde för mej. Till slut tappade jag tålamodet och sa att hon ju ändå tog ganska bra betalt för det.

Hon vart upprymd av att få tillfälle att säja att jag bodde väldigt billigt. Beviset på det var att den som skulle komma senare i år, var villig att betala 50 £ i veckan, men då behövde han förstås mer passning än jag. Och han var mycket lycklig över att få komma dit, och de som bodde hos henne förra året var ivriga att få komma tillbaks, och vart skulle jag ha tagit vägen om jag inte hade fått komma till henne. För att kunna bo med mej i London måste hon nu uppoffra ett par lördagars torgförsäljning av potatis och grönsaker och på påskafton hembakat påskbröd som hon brukade baka på långfredagarna, och det betydde förlorade inkomster, men hon ville ändå göra det för mej, sa hon och hade glömt att hon den första lördagen jag var där, kom hem från torget med det mesta av potatisen och grönsakerna osålt och därför inte brydde sej om att gå dit följande lördag.

Lägenheten i London var så väl anpassad till rullstol att jag skulle ha klarat hushållet lika bra som hemma. Men nu när fru P och hennes båda pojkar bodde i köket blev det trångt och bökgigt där. Vår överenskommelse var att jag under dagen, när de var ute och såg på stan, skulle värma upp och äta samma mat som de hade ätit kvällen före, eftersom jag inte ville ha huvudmålet så sent som klockan sju, åtta. Men den middagsmat hon lagade till gick åt till dem själva, och jag måste alltså ändå äta ute eller själv handla hem mat om jag inte ville nöja mej med ägg och mjölk som fanns i kylskåpet.

Fru W visade sej vara en klok och intellektuellt rörlig människa. Hennes make hade varit rullstolsbunden. Trots det hade hon knutit ett vilkor till ut-

hyrningen som andades förakt för handikappade, som om tanken var: även om de säger att de klarar sej själva så gör de det ju inte.

Vari mitt förmodade självbedrägeri bestod framgick av hennes förklaring att det ju måste vara svårt för mej att åka ut i rullstolen och handla. Och hon spelade upp en roande scen om hur gatans ojämna stenläggning hanterar rullstolen och den som sitter i den. Jag sa att jag naturligtvis skulle ha gjort som hemma, tagit bilen. Då såg hon desorienterad ut, som om den möjligheten inte passade in i föreställningarna om handikappade.

Fru W hade sina föreställningar om rörelsehindrades bristande trovärdighet i fråga om att klara sej själva, från den organisation som är upphov till verksamheten i ovannämnda *International Clearing House on Travel and Exchange for the Disabled*, som ordnar gruppvistelser i England för handikappade utlänningar, och *New Forest Continental Youth Centre*, som ordnar familjevistelser för enskilda handikappade utlänningar. Den heter *Physically Handicapped Able Bodied, PHAB*, som ungefärligen kan översättas med Rörelsehindrad Rörlig, och den har sitt huvudkontor i *Devonshire Street House*, där jag bodde under påsken. Handikappade är välkomna dit på villkor att de har ledsagare med sej. När det är så uppenbart som i mitt fall att den rörelsehindrade verkligen kan ta hand om sej själv, håller man inte så hårt på den regeln, men den behövs för handikappade bedömer gärna sin situation realistiskt, fick jag veta.

Fru D förmedlade bekantskap med en rörelsehindrad fru C, som hon försäkrade mej var mycket förtjust över att få visa mej runt i London. Men fru C själv sa att hon måste packa och ordna för att resa utomlands på skärtorsdagen, så hon hade ganska ont om tid. Vi åkte ut på söndagen och jag var med på att gå in på ett ställe som hon föreslog. Men efter en stund tvekade hon och erinrade sej att det var parkeringsförbud utanför. Och här gavs inga undantag för invalidbilar, polisen bedömer alla ansökningar mycket strängt, och mitt skäl som var att äta där i egenskap av turist var inte tillräckligt starkt, förklarade hon.

Följande dag tog jag en taxi till stället. Chauffören som var mycket meddelsam, svarade på min fråga att jag utan vidare kunde parkera på en gul linje bara det framgick att det var en invalidbil, men på två gula linjer fick man inte ens stanna, utom i verkliga nödfall om man noga såg sej för så att man inte hindrade trafiken. (I engels-

En vardagssituation på en lugn gata i London. Det tycks i alla fall finnas sådana även i London.

ka städer behöver man inte sitta och spana uppåt husväggarna efter förbudsskyltar. Vid parkeringsförbud är det målat en gul linje i gatan längs med trottoarkanten och vid stoppförbud är det två gula linjer.)

Dagen därpå var jag ute med fru C igen. Jag berättade vad taxichauffören hade sagt, och märkligt nog vart hon glad för det, och sen tillrådde hon både körväg och parkering som om inga som helst av trafikföreskrifternas restriktioner gällde för invalidbilar.

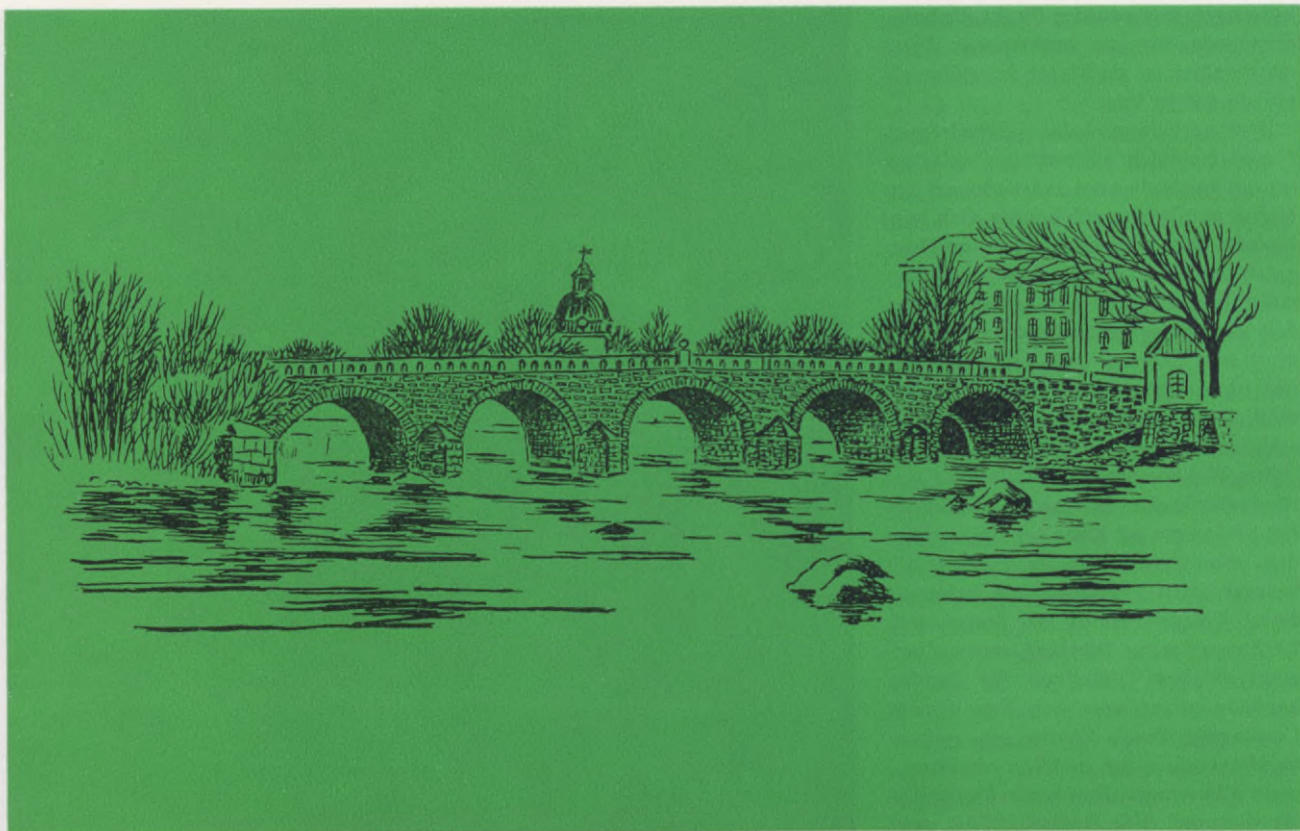
Hennes självmotsägelser kanske kan ses som ett uttryck för osäkerhet om hur en handikappad ska bete sej för att accepteras utan sidoblickar på invaliditeten. Hon kör själv bil, trehjulig, och har inte haft några mellanhanden med trafikvakter eller polis, men hon är styrelsemedlem i *Central Council for the Disabled* (ungefär Cen-

tralkommittén för de rörelsehindrade). Hon berättade också att hon aldrig tänkt på sej själv som handikappad eller vanför (som är den egentliga motsvarigheten till *disabled*), innan hon tillfrågades om hon ville ta det uppdraget.

I skärningspunkterna mellan den officiella synen på handikappade och den kunskap som varje handikappad har om sej själv, uppstår osäkerhet om identiteten. Om den trehjuliga invalidbilen är ett officiellt identitetsbevis för en handikappad, vad är då den som åker i en konventionell personbil utan lagfäst skylt med texten *Disabled Driver* — vanför förare.

Nästa artikel handlar bl. a. om att bo på hotell

Tullbron byggd åren 1756–61, en karakteristik vy från Falkenberg.

Vem mäter luftföroreningarna?

Miljö och hjärtsjukdomar diskuterade i Falkenberg

Forskningsrådets första rapport om de hjärtsjuka i levnadsnivåundersökningen blev det mest uppmärksammade inslaget i riksförbundets representantskapsmöte i Falkenberg i början av juni. Docent Olof Edhag presenterade rapporten. I förra numrets ledare fanns en kommentar.

Det var ett mycket lyckat och välorganiserat representantskapsmöte som hallänningarna stod som värd för. Det var tidig sommar i Falkenberg när året är som vackrast på västkusten.

Förbättrad fältverksamhet 1974

Förbundsordföranden, Bo Martinsson, konstaterade i sitt hälsningsanförande att det gångna året varit ett år fyllt av arbete för förbundets medlemmar och framförallt dess förbunds kansli. Bo Martinsson passade också på tillfäl-

let att officiellt tacka Albrt Fredin för hans stora insatser i förbundets tjänst.

Förbundet kan visa på flera lyckade aktioner och en förbättrad fältverksamhet under det gångna året, sa Bo Martinsson vidare. 163 olika uppdrag har utförts av förbundets funktionärer.

Trots att vi levit i en högkonjunktur under år 1974, sa Bo Martinsson avslutningsvis, har det varit svårt för handikappade att få arbete. Och det är märkligt att det inte gått att få fram arbeten under en högkonjunktur då man ropat efter arbetskraft.

Lugn debatt kring verksamheten

Som mötesordförande valdes Åke Magnusson, Malmö, Sune Nilsson, Falkenberg och förbundsordföranden Bo Martinsson. Det blev inte några långa och hetsiga debatter kring verksamhetsberättelsens olika punkter men väl klarlägganden kring sådant som tett sig dunkelt för frågeställarna.

Alfred Lindahl, Örebro, var först på plan. Han frågade om studievärningskampanjen. Av förbundskansliet hade han fått veta att endast ABF-kurser skulle godkännas. Sivert Classon meddelade att det berodde på att RHL är med i ABF sen flera år tillbaka och man ville ha rena studiecirkelar redovisade och inte hobbycirkelar. Lindahl ansåg att det borde ha varit ett beslut på detta. Det hade han inte sett till.

Vårt inflytande på sjukvården

I verksamhetsberättelsen konstaterade styrelsen att man vid regionkurserna våren 1974 behandlat hälso- och sjukvårdsplaneringen inom de olika landstingen. Utmärkande var, gav dessa kurser vid handen, att handikapporganisationerna till stor del inte fått ta del av planeringen.

Genom de initiativ som togs vid regionkurserna och det arbete som lokalföreningarna och centralorganisa-

tionerna utfört har planeringen sedan bibringats handikapporganisationerna för yttrande.

Den förbättrade attityd som vår organisation mött från myndigheterna kan tillskrivas vårt engagemang och ökade kunskaper om aktuella frågor, stod det avslutningsvis i styrelsens berättelse i det här avsnittet.

Den sista meningen hade *Alfred Lindahl* blivit konfunderad över. Det är kanske rätt, sa han, men då har vi också stämplat oss själva och de myndigheter vi tidigare haft goda kontakter med. Han ville att den meningens skulle strykas.

Hasse Persson upplyste om att rubriken var ett kursämne på regionkurserna. Vid kurserna framgick det att man inte sänt ut planerna.

Bo Martinsson konstaterade att förbundet haft svårigheter i de här frågorna även om det kanske fungerat bra i Lindahls hemlän. Här finns utrymme för förbättrade förhållanden. Han trodde att regionkurserna lett till detta.

Evy Berglund, Västerås, höll med om vad som stod i berättelsen. Genom regionkursen har vi tagit upp en del sjukdomsgruppers problem, sa hon, men hoppades på ännu större förbättringar.

Sigfrid Celanders, Kalmar, ansåg att det inte fanns någon anledning byta ut sista meningen. Det sista året har vi mött en annan förståelse, framförallt från landstinget. Vi har blivit kallade två gånger till sammanträden med dem.

Representantskapet godkände avsnittet utan votering eller reservation.

Bulgarieresorna populära

Elliot Nylander, Kristianstads län, tyckte att Bulgarieresorna alltid var fulltecknade sedan länge, när man anmälde sig.

Martha Mattsson, Uppsala, ansåg att de som varit med en gång borde stå tillbaka för dem som inte varit med tidigare på resorna.

Bengt Dahlström fick förklara förbundets policy. Han talade om att det fanns ett väldigt stort intresse för dessa resor — större än väntat. Man har hittills tagit ut folk till resorna i datumordning alltefter det anmälningarna kommit in. Till höstresan får man nog göra om det här systemet. Det är svårt ta ställning exakt. Får nog prövas om emellertid. Han sa med fasthet att det inte förekom något mygel och allt går korrekt till.

Jönköping vill ha mer jul i Status

Status brukar alltid debatteras på representantskapets möten. Så även denna gång. Det blev dock en stillsam och delvis också konstruktiv debatt.

Gustav Englund, Jönköping, inledde som vanligt. Han ville ha lite mer om själva julen i julnumret. Förra julnumret stod det inte en rad om granar, änglar och liknande, påstod han. Han menade också att man skulle vara försiktig när man skriver i tidningen!

Åke Magnusson tog upp frågan om medlemsprenumerationerna. Han ville att förbundet skulle tillhandahålla

fältet mer uppgifter om vad man kan göra för Status och att man får detta kontinuerligt. Handikapprådets ledamöter bör tex prenumerera på Status. Sociala centralnämnderna bör uppmärksammas på tidningen.

Sigfrid Celanders talade om att man gjort sådana framstötter i både de lokala och de regionala handikappråden i Kalmar län.

Arne Andersson, Lidköping, påminde om att flertalet föreningsmännskor inte är utbildade att skriva. Många är rädda för de uppgifterna. Man borde kanske ha utbildning i att skriva för handikapporganisationernas tidningar. Förbundet bör ta fram cirkelmaterial om detta. I dagstidningarna tex tar man numera bara in sådant som kan gå direkt till sättning i tryckeriet.

Alfred Lindahl: I Örebro ger vi pris till bästa Statusförsäljaren. I julnumret efterlyses artiklar för hela familjen, spel till exempel. Jultidningen är en familjetidning.

Ake Magnusson: Status har blivit bättre än tidigare. Status är respekterad på många håll. Tidningen läses i landstinget det har man undersökt.

Föräldraföreningen igång

Sivert Claesson rapporterade om det arbete som lagts ned på att starta en föräldraförening för hjärt- och lungsjuka barn och ungdomar. I samarbete med läkare vid Akademiska sjukhuset i Uppsala som har upptagningsområde i Norra Sverige samt Stockholms, Kopparbergs och Uppsala län, har föräldrar till hjärtsjuka barn kontaktats. In-

S:t Lars Kyrkogata
i Falkenberg.

tresset har varit stort. Den 24—25 maj hade man en konferens och föräldramöte på Bollnäs folkhögskola. Då valdes föräldraföreningens första styrelse.

Martha Mattsson sa att det var den mest positiva konferens hon varit med på. Föräldrarna har verkligen behov av förbundets stöd. Det finns också en stor tacksamhet från dessa föräldrars sida gentemot förbundet för dess initiativ.

Tord Axelsson meddelade att förbundet nu ska samråda med den nya styrelsen i föräldraföreningen. Sen ska det hela ut till lokalföreningarna över hela landet för aktioner.

Verksamhetsberättelsen godkändes därefter enhälligt.

Socialombud behövs

Tord Axelsson gav sedan en kort exposé över en del av det som förbun-

Sune Nilsson gav ett praktiskt exempel på hur dessa patienter har det. När han för ett par år sedan var patient på lungkliniken i Halmstad hängde munskydd utanför dörren till varje rum. Alla som gick in fick ta på sig munskydd. Efter telefonbesök skulle alla lurar torkas.

Åke Magnusson presenterade en del av policykommitténs arbete. Man har diskuterat hur en vettig patientinformation till hjärtpatienter ska se ut. Han förordade försök med kassetoskop, en liten intern TV-skärm, där bildband kan spelas upp jämte ljudband. I Malmö har man haft en sådan försöksverksamhet för inläggande hjärtpatienter i ett år. Speltiden var cirka 20 minuter. Gör man lokala program kan ta in något om föreningen på platsen.

Åke Magnusson förordade också nå-

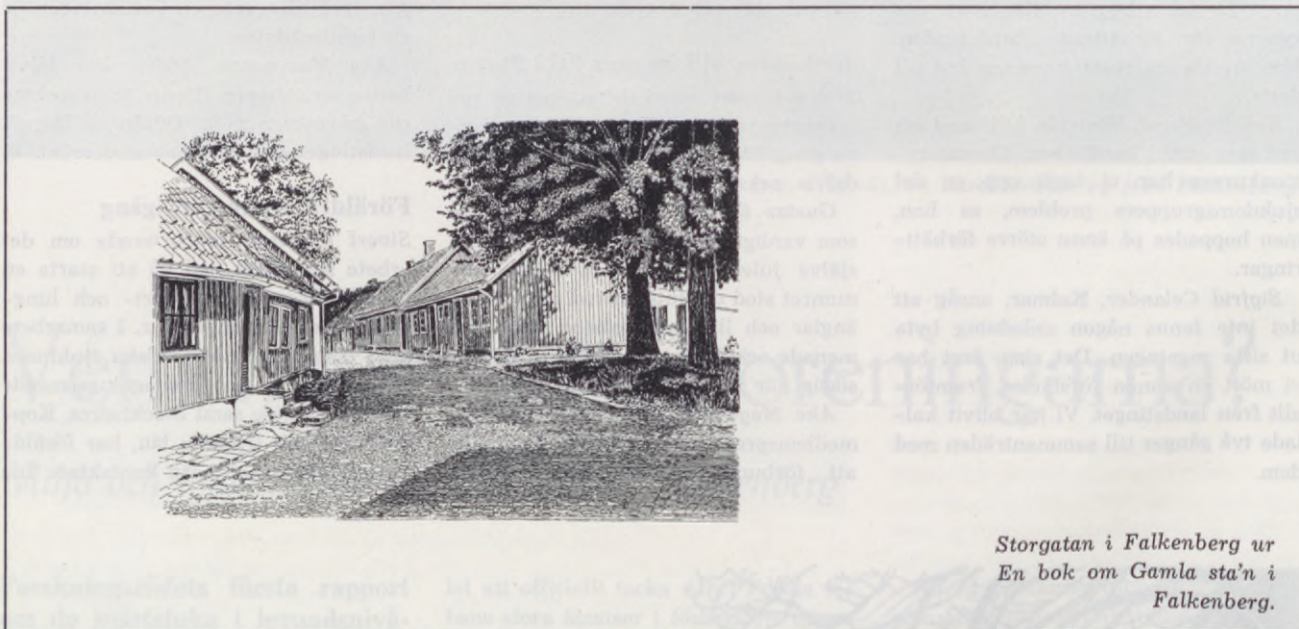
deoband som information. Förbundet försöker finna lösningar på patientinformationen. Hur den skall se ut vet man inte idag.

För ledamöterna i handikappråden har man gjort en provkurs på Ramnäs i början av maj. Under studiesäsongen kommer sju regionala kurser. Materialet ska kunna användas i studiecirkel.

I funktionärsutbildningen ska ett av avsnitten handla om handikappråden.

De hjärtsjukas situation år 1968 undersökt

Som vi framhöll i en kommentar på ledarplats i förra numret rapporterade docent *Olof Edhag* om den undersökning av de hjärtsjuka i levnadsnivåundersökningen som RHL:s forskningsråd gjort. Levnadsnivåundersökningen utgjorde en del av låginkomstutredningens undersökningar. En del

*Storgatan i Falkenberg ur
En bok om Gamla sta'n i
Falkenberg.*

det arbetar med för den kommande verksamheten. Vi måste sträva efter att få minst ett socialombud i varje lokalförening, sa han. Utbildningen måste fortsätta. Vidareutbildning behövs. Kontaktombuden behöver utbildning. Vi behöver också skaffa oss informatörer som kan gå ut i skolor etc och prata om vårt handikapp och vår organisation och de behöver en vettig utbildning. Våra funktionärer behöver utbildning. Vi behöver fortsätta med kurser av anpassningskaraktär för både lung- och hjärtsjuka. Vi behöver också se över informationsmaterialet så att det kan anpassas till lokala förhållanden.

Alva Bengtsson, Karlshamn, tog upp de problem som den grupp lungsjuka som kallas smittförande har. Hur många är de?

gon form av RHL-information från förbundet av typ kontinuerlig pressinformation. Förbundsordföranden borde synas mer, sa *Åke Magnusson* vidare. Han borde göra två inlägg per år i Status. Representantskapets ledamöter borde vara mer ute på fältet regionalt och lokalt.

En presentation av informationskommittén och av policykommittén ska komma i Status.

Sigfrid Celander tog upp frågan om handikapprådets arbete. Här behövs mer kurser och en annan linje. De kommunala representanterna kommer inte ens till mötena. Det är till och med dåligt med representationen från handikapporganisationerna. På senaste mötet hade vi bara fyra representanter.

Hasse Persson rapporterade att man diskuterat frågan om att använda vi-

av det här materialet har alltså ställts till förfogande för RHL:s forskningsgrupp.

Vi presenterar här den sammanfattning *Olof Edhag* lämnade under representantskapets möte i Falkenberg:

6 690 slumpvis utvalda individer födda 1892—1953 har 1968 intervjuats angående uppväxttid, situationen på arbetsplatsen, i hemmet, utbildningsnivån, inkomstnivån och även hälsotillstånd, vårdkonsumtion. Professor *Sten Johansson* och fil. kand. *Lars Sundbom* från Institutet för Social Forskning har lett arbetet vid materialgenomgången. I bearbetningen av materialet avseende de hjärtsjuka har kurator *Evy Lind* vid Institutionen för Stressforskning, Karolinska Institutet, Docent *Töres Theorell* och undertecknad ingått. Patienterna har delats in i fyra

grupper, nämligen hjärtsjuka, behandlad blodtryckssjukdom, obehandlad blodtryckssjukdom samt individer behandlade med digitalis och/eller diuretika. En matchgrupp har konstruerats för varje individ i de fyra grupperna genom slumpmässigt utvalda i intervjustudien, som inte kommit att ingå i vår "hjärtsjukesgrupp". Ca 3% av befolkningen mellan 15 och 75 år är enligt denna genomförda intervjustudie hjärtsjuka. Ca 4% av samma population behandlas för blodtryckssjukdom. Gruppen obehandlade i populationen är av samma storleksordning. Bland andra har professor Gösta Tibblin visat att intervjustudier av denna karaktär har en tendens att ge för låga siffror avseende icke behandlad blodtryckssjukdom.

Männen dominerar fram t o m 60 års ålder i samtliga grupper, medan här-

haft fem syskon eller mer, att ha upplevt ekonomiska bekymmer eller sjukdom hos föräldrarna under uppväxtåren.

Studien visar också att det var vanligare att vara änka/änkling eller fränskild bland de hjärtsjuka och de obehandlade blodtryckssjuka än bland kontrollerna. Det var också vanligare med kroppsliga eller psykiska sjukdomar hos familjemedlemmarna vid intervjutillfället bland de sjuka individerna än bland kontrollerna.

Beträffande arbetstiden var den genomgående kortare redan två år före intervjun hos de sjuka individerna än hos kontrollpersonerna.

Beträffande inkomsterna var de lägre hos de studerade grupperna än hos kontrollerna utom vad avser behandlade blodtryckssjuka, som inte avvikit i detta avseende.

Det var inte heller brist på synpunkter och frågor från publiken. Så har Falkenberg också drabbats av luftföroreningar av hög klass under de senaste åren.

— Därför att vi inte har tillräckliga mätningar i Sverige använder man sig av amerikanska normer, sa Odd Hroar Killingmo vidare. Han omtalade också att riktvärden kan bli aktuella för koloxid, kväveoxider, kolväten, oxidanter (ozon) och vissa metaller. I höst kommer det nya bestämmelser om hur stor koncentration svaveldioxid utomhusluften får innehålla.

I den efterföljande paneldebatten medverkade landstingsman John Höög, Varberg, hälsovårdsnämndens ordförande i Falkenberg, Bertil Johansson samt läkaren Nils Eriksson från Halmstad.

Bertil Johansson ansåg att det var

Laxrökare Stenbergs hus i Falkenberg.

Samtliga teckningar från Falkenberg är av STIG SIMMINGSKIÖLD.

efter kvinnorna kommer upp i samma nivå.

Hälsotillståndet i stort var sämre för de hjärt-kärlsjuka än i kontrollgrupperna. Detta gällde även förbrukning av läkemedel, som rimligen inte har med hjärt-kärlsjukdomen att göra. Patientgrupperna hade högre prevalens av så varierande symptom som synbesvär, hörselnedsättning, huvudvärk, blodbrist, magbesvär. Beträffande psykiska besvär förelåg uttalade skillnader i samma riktning mellan grupperna.

Patientgrupperna hade hög sjukfrånvaro redan 5—6 år före intervjun.

Beträffande uppväxtförhållanden förelåg genomgående skillnader. Det var sålunda vanligare bland de sjuka än i matchgrupperna att ha haft en far som tillhörde socialgrupp III, att ha

Trots att ca 6 500 individer ursprungligen kom att ingå i studien och bortfallet är lågt, blir det ändå få individer när detaljer av här beskriven art studeras. Av denna anledning måste alla slutsatser utifrån en studie av denna art dras med mycket stor försiktighet.

Ej tillräckliga mätningar av luftföroreningarna

Vi har inte tillräckliga mätningar av stoffföroreningarna i Sverige, sa laborator Odd Hroar Killingmo från Statens naturvårdsverk i de avslutande allmänna informationsmötet om miljöföroreningar som avslutade representantskapsmötet i Falkenberg.

Trots det vackra söndagsvädret och trots att lokalen inte hade den allra bästa ventilationen eller hörbarheten hade ganska många åhörare kommit.

bra att det äntligen kommer riktvärden. Vi har satsat mycket på vattenvärden men inte så mycket på luftvärden, sa han vidare. En brist i lagstiftningen är att industrier som släpper ut mindre än 800 ton svaveldioxid inte är underställda miljöskyddslagen. Man måste nu lokalt bevisa från kommunens sida om man ska göra något.

En av de många som drabbats av utsläpp av svaveldioxid från industrin i Falkenberg visade prov på hur växterna i hans trädgård skadades. Han frågade om det inte hade varit lämpligare att hälsovårdsnämnden stoppat byggandet av den här industrin i tid.

John Höög sa att man får inte reda på rätta förhållandet vid industri- och läggningar. Vem gör kontrollmätning-

Forts sid 22

Playa del Ingles, Las Palmas.

Följ med till Kanarieöarna

Förra året genomförde Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka en lyckad rekreationsresa till Kanarieöarna i samarbete med Reso. RHL har därför beslutat att även i år erbjuda medlemmarna möjlighet att i slutet av november i år komma bort från det grå Sverige till de soliga Kanarieöarna.

Resan sker även i år i samarbete med Reso. Liksom föregående år subventionerar RHL resan. Vi kan därför erbjuda våra medlemmar denna resa till kr 950:—. Ordinarie pris kommer att ligga på ca kr 1.375:—. Resan är på 14 dagar och i priset ingår svensk sjuksköterska och en färdledare från RHL. För lägenhet för ensamt bruk är tillägget kr 350:— för hela perioden, dock kan icke ensam lägenhet garanteras i förväg.

40-tal platser

Liksom föregående år har vi ett 40-

tal platser till vårt förfogande. På grund av det stora antal anmälningar som brukar komma in till våra resor, har vi från och med denna resa beslutat, att den som tidigare varit med på en av RHL:s rekreationsresor utomlands, kommer i andra hand vid uttagningen av deltagare i resan. Detta innebär alltså att de som icke tidigare deltagit i våra utlandsresor nu får större chans att komma med.

I priserna ingår flyg Arlanda—Kanarieöarna med Boeing Jet 727/200 to r, inkvartering i dubbelrum på lägenhetshotellet Corona Blanca i Playa del Inglés några mil utanför Las Palmas. I priset ingår också frukost, men inga andra måltider.

Avresa 22 november

RHL svarar för den kostnad som överstiger kr 100:— vid anslutningsresa to r hemorten—Arlanda, då resan företages med järnväg II:a klass. Vi har icke möjlighet att bekosta anslutnings-

resor per flyg. För att detta erbjudande skall gälla, måste biljetterna beställas genom RHL.

Resan startar lördagen den 22 november 1975 med preliminär avgångstid från Arlanda kl 18.00 och med återkomst söndagen den 7 december 1975 kl 07.00 till Arlanda.

För den som är hjärtsjuk fordras läkarintyg som tillstyrker deltagande i denna rekreationsresa. Rekreationsresa innebär att deltagarna skall klara sig på egen hand, men att vi har med en sjuksköterska som en trygghetsfaktor. Någon form av behandlingsresa är det alltså inte fråga om.

Sydsidan av Gran Canaria

För nytilkomna läsare citerar vi även i år en del axplock ur Resos broschyr.

Playa del Inglés på sydsidan av Gran Canaria, 55 km från Las Palmas, har enligt statistiken minst 350 soldagar om året. Det vill till en ovanlig otur om man inte skall få en klädsam sol-

bränna med hem efter en vecka på Gran Canarias "solsida". Tröttnar ni på bad kan ni bättra på formen genom att motionera med oss i den varma sanden, som breder ut sig runt hotellen. Playa del Inglés är ett nytt semester mål, där man tänkt först och byggt sedan. Det betyder vettiga anläggningar ur miljö- och komfortsynpunkt, skapade för att ge er den perfekta semester ni förtjänar.

Våra våningshotell i Playa del Inglés är handplockade bland de bästa. Lägenheterna är väl planerade med modernt utrustade kök eller pentry, där man kan laga sin egen mat. Flera snabbkök finns i närheten av hotellen.

Måltider

Våningshotellen är ju avsedda för självhushåll, men frukosten ingår i resans pris. Hotellet ser till att ni får kaffe eller the, smör, marmelad och nybakat bröd levererat direkt till lägenheten. Sedan har ni bara att duka upp er frukost.

Restauranger

Maten som serveras är genomgående av bra kvalitet och finns i olika pris-klasser. Prova en paella, spansk nationalrätt med ris, kyckling, musslor, hela räkor, bläckfisk och havskräftor eller hummer. Apartamentos Corona Roja, Apartamentos Ko-ka och hotell Waikiki har egna restauranger. I köpcentrum "kasbahn" finns flera restauranger och barer.

Swimmingpooler och bad

Hotellen har egna swimmingpooler med sötvatten och stora ytor att sola på.

Om hotell Corona Blanca säger Reso: *Läge:* Centralt. *Bad:* ca 400 m till stranden, swimmingpool och barnpool med sötvatten. *Standard:* Nybyggt, hög standard, svensk förvaltning. 8 våningar. Hiss finns. 300 bäddar. Lägenheter med 1 sovrum och vardagsrum med bäddbar soffa för 2 personer. Kök med kylskåp. Badrum med WC. Balkong, solstolar. Utsikt mot trädgård. Telefon, lokalradio, 220 V växelström. *Övrigt:* Bastu, snackbar."

Vidstående anmälan om deltagande i denna resa samt hälsodeklaration skall vara RHL tillhanda *senast den 5 oktober 1975*. OBS! Glöm ej att bifoga läkarintyg om Du är hjärtsjuk.

Om Du önskar anslutningsbiljett genom oss, glöm ej att fylla i detta på anmälningsblanketten. Reso sänder då anslutningsbiljetterna till Dig samtidigt med färdbiljetten. För att anmälan skall anses definitiv insändes kr 100:— per deltagare samtidigt med anmälan

Insändes till

RHL

Box 3196

103 63 Stockholm

Insändes senast

den 5 oktober 1975

Anmälan till rekreationsresa till Kanarieöarna
Avresedatum: 22 november 1975 kl 18.00 från Arlanda

För att anmälan skall betraktas som definitiv insändes samtidigt anmälningsavgiften, kronor 100:— per deltagare till vårt postgirokonto nr 95 00 11 - 7, varvid på talongen anges resmål samt avresedag.

Texta tydligt eller använd maskinskrift

Namn .....

Adress .....

Postnr och postadress .....

Personnummer ..... Tel arbetet ...../.....

Tel arbetet ...../.....

Lokalförening ..... **OBS! För hjärtsjuka deltagare erfordras läkarintyg som styrker deltagande i resan**

Medresenär

Namn .....

Adress .....

Postnr och postadress .....

Personnummer .....

Anslutningsbiljett

Avresa från ..... den ...../.....

Retur från ..... den ...../.....

Sittplats på tåg önskas Ja Icke rökare Antal personer .....
Nej Rökare

Berättigad till pensionärsrabatt Ja Nej

VAR GOD KONTROLLERA ATT PASS ÄR GILTIGT!!!

Kollektiv reseförsäkring önskas. Pris kr 35:— per person under förutsättning att alla tecknar försäkringen. Ja Nej
(Ordinarie pris kr 42:—)

Har deltagit i någon av RHL:s rekreationsresor tidigare. Ja Nej

HÄLSODEKLARATION

Närmast anhörig .....

Medicinsk grundsjukdom .....

När debuterade sjukdomen .....

Vårdats på sjukhus tiden .....

Ordinerad medicin .....

Allergi eller ogynnsam reaktion för något preparat .....

.....den ...../..... 19

Underskrift

Skärp säkerhetslagstiftningen på arbetsplatserna

RUNE M LINDGREN skriver om en ny viktig bok

Vi måste få en ny miljöväckelse, en väckelse som gäller arbetsplatserna! Så kan politikerna formulera sig ibland.

Det är en helt invändningsfri formulering. Debatten om den yttre miljön måste kompletteras med en debatt om den inre miljön! Dessbättre är vi stegvis på väg att få också den debatten. Den är nödvändig. Exemplet med jetbränslet MC 77 på Saab Scania i Linköping, som har befunnits åstadkomma direkt invaliderande nervskador, exemplet med vinylklorid vid Kema Nord i Sundsvall är bara två exempel på hur nödvändig den här debatten är.

I det arbetsmiljöavtal — ett komplement till arbetarskyddslagen — som helt nyligen och f f g träffats på svensk arbetsmarknad, parterna är här Landstingsförbundet och Kommunförbundet samt Kommunalarbetarförbundet, TCO-K och SACO-SR, påminns helt riktigt:

Företagshälsovård ska i första hand vara förebyggande.

Yrkesinspektionen gick mot facket

Värt observation, utan att vi drar alltför vittgående slutsatser av den notisen, kan dock vara att ifråga om a) jetbränslet fann yrkesinspektionen/arbetarskyddsstyrelsen i början av 70-talet inget samband mellan jetbränslet och de då aktuella sjukdomsfallen samt b) att yrkesinspektionens och arbetarskyddsstyrelsens experter gick runt också på Kema Nord. De hävdade att det ingalunda var nödvändigt att stänga den äldre del av fabriken som där i första hand kritiserades. Kema Nord stängde ändå, för en tid, för att "tillmötesgå rimliga krav från arbetarna". Yrkesinspektionen hade dessförinnan gått emot såväl skyddsombuden som fackets mätningar!

Har arbetarskyddsstyrelsen rätt?

Ett tredje exempel:

Häftig kritik har mött det västernorrländska landstingets beslut att installera s k mikrovågsugnar vid Sundsvalls sjukhem. Det är de anställda där som protesterar. Landstinget hävdar att mikrovågsugnarna är ofarliga. Arbetarskyddsstyrelsen ger landstinget rätt — men har arbetarskyddsstyrelsen rätt?

Man kan nog diskutera det, utifrån bla de här grunderna:

Det är s k mikrovågor man använder sig av i mikrovågsugnarna. Mikrovågsstrålningen tränger lätt förbi huden och värmer upp de inre organen. De kan förorsaka skadlig uppvärmning av de inre organen utan att smärtekänsla uppstår i huden.

Takvärden, nivåvärden

Nu finns här — det bör betonas — s k hygieniska gränsvärden. Peter Vesterholm, medicinsk chef på arbetarskyddsstyrelsens tillsynsavdelning berättar i Sundsvallstidningen Dagbladet, 13 mars 1975, att man just nu håller på att ta fram ett gränsvärde för mikrovågsstrålning. Huruvida det handlar om tak- eller nivåvärden är tv obekant. (Takvärde = ett gränsvärde som inte får överskridas ens för en kortare stund, även om man under resten av dagen kompenserar med lägre halter. Nivåvärde = högsta tillåtna medelvärde under en åtta timmars arbetsdag.) Men det skall onekligen bli intressant att se om Arbetarskyddsstyrelsen väljer att följa öststatsländerna i det här stycket, eller om man väljer att stanna vid väststaternas betydligt generösare värden. Gränsvärdet för mikrovågsstrålning är 1 000 gånger högre i väststaterna än i Sovjet! De västliga gränsvärdena — upplyser Sven Ove Hansson i sin uppslagsbok om yrkesrisker och arbetarskydd "Arbetsmiljö från A till Ö" (Prisma) — avser enbart skydda mot de skadeverkningar som mikrovågornas uppvärmning av människo-

kroppen kan föra med sig. I Östeuropa hävdar man bla att mikrovågor redan vid betydligt lägre doser kan ge upphov till förändringar i hjärnan. Man hanterar alltså i öst mikrovågorna betydligt varsammare än vad västländerna gör.

Generöst höga gränsvärden

De generöst höga gränsvärden vi rört oss — och rör oss med — i Sverige har börjat korrigeras högst avsevärt på senare tid. Men det var först så sent som 1974 gränsvärdet för vinylklorid — som kan ge/har gett — upphov till dödlig cancer i levern — korrigerades, från 500 till 1 ppm (parts per miljon, miljondelar).

Det kan te sig vackert så. Men inga halter över 0 torde vara helt riskfria. Svenska Fabriksarbetarförbundet har följdriktigt krävt 0 ppm.

Det var också så sent som 1974 gränsvärdet för kadium sänktes i Sverige, från gränsen 0.2 — som kritiker, professor Lars Friberg vid Karolinska institutet, karakteriserat som "helt realistisk"; redan efter ett par års arbete i sådan luft kan njursjukdom uppkomma — till 0.05 mg/m³.

Skador kan uppstå

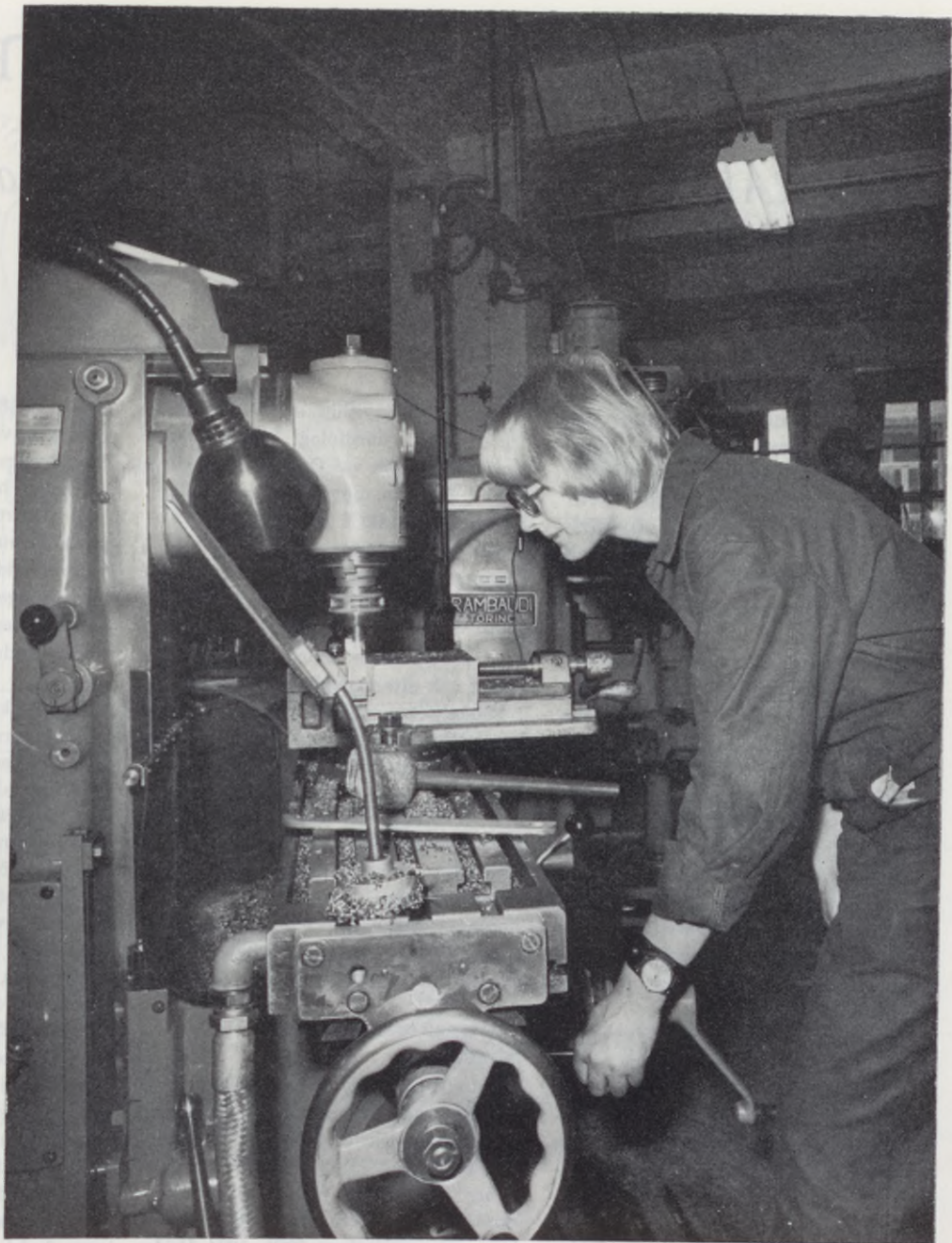
Sven Ove Hansson påminner vidare om att han i arbetet med sin bok, som han presenterar som en handbok för den vanlige löntagaren i kampen för en bättre arbetsmiljö, en handbok för arbetare, skyddsombud och fackliga förtroendemän, i den vetenskapliga litteraturen funnit en mängd rapporter som visar på skade- och obehags-effekter vid halter lägre än de nya gränsvärden som Arbetarskyddsstyrelsen fastställde att gälla from den 1/1 1975.

Han exemplifierar:

Det svenska gränsvärdet för acetone är 500 ppm. Huvudvärk, magont, blodbrist har emellertid uppträtt hos arbetare som vistades i luft med 150—550 ppm. För ammoniak är det svenska

Industrin spelar ett högt spel — menar man också på sina håll — med människoliv som insats, och använder ofta ekonomiska argument som förevändning att smita undan gamla åtaganden på miljö- och säkerhetslagstiftningens område, säger Rune M Lindgren bl a i denna artikel.

gränsvärdet 25 ppm. Den är emellertid irriterande för ögon och andningsvägar vid halva gränsvärdet och därunder. I djurförsök stannade lungornas flimmerhår efter 7—8 minuter vid 3 ppm. I Västtyskland har man ett gränsvärde för den lungcancerframkallande arseniken på 0. Det svenska gränsvärdet är 0.05 mg/m³. För det likaså cancerframkallande lösningsmedlet bensen är det västtyska gränsvärdet 0. I en skrift utgiven av ILO rekommenderas 5 ppm. I Sverige är högsta tillåtna medelvärdet 10 ppm.

Boken står tillreds med ett avsevärt antal exempel därutöver — exempel som visar att de svenska gränsvärdena ligger frapperande högt!

För mycket bly, kadmium och kvicksilver

Hans Palmstierna, som skrivit en kortare inledning till Hanssons nyttiga och högaktuella uppslagsbok påminner:

Vi har fått en debatt om den yttre miljön, som sakteliga driver på utvecklingen på det området. Vi har fått en stegvis utveckling, från begränsningar i användningen av tungmetaller och klorerade ämnen till direkt lagstiftning. Den inre miljön, industrierna, där man gör de här ämnena, och där de förekommer i betydligt högre halter än i den yttre miljön, har sakteliga också börjat skärskådas. Men fortfarande är halterna av bly,

kadmium, kvicksilver och andra tungmetaller hundrafalt högre i en del fabrikslokaler än vad man skulle tillåta i de redan svårt nedsmutsade städerna! Klorerade ämnen — fortsätter Palmstierna — gaser av många slag, oljerök, svetsrök, glasfibrer, asbestdamm finns ofta i så höga halter i arbetsmiljön att naturen skulle skadas svårt eller dö om halterna skulle tillåtas i ytterluften.

Gränsvärden finns, men de är ofta satta för högt — allmänt kan utan vidare sägas att de svenska, ja västliga överhuvud, gränsvärdena ligger högre,

Forts sid 22

Hjärtat och dess sjukdomar

GUNNAR NILSSON sammanfattar aktuella resultat

Många är de undersökningar om hjärtat och dess sjukdomar som under senare år redovisats. En intensiv forskning pågår över hela världen om hjärt- och kärlsjukdomarna, deras orsaker och förlopp. GUNNAR NILSSON ger en sammanfattande rapport.

I Läkartidningen har under senare tid redovisats intressanta rön och erfarenheter från den medicinska och kliniska forskningen om hjärt- och kärlsjukdomar. Vid den 7:e världskongressen i kardiologi (läran om hjärtsjukdomarna) diskuterades bl a koronarkärlkirurgiska ingrepp vid akut infarkt. Akut by-pass-kirurgi tillämpad vid kardiogen chock kan förbättra den medicinska prognosen. Däremot avråds man från koronarkärlkirurgiska ingrepp omedelbart före, under eller efter den akuta infarkten.

Man strävar efter att identifiera patienter med sådana symtom på sjukdom, som brukar föregå akut infarkt. Man kan spåra detta i EKG och symtom på angina pectoris. Otillräcklig blodtillförsel till hjärtat p g a förträngning av hjärtats kransartärer (koronarinsufficiens) är ett av de tillstånd som föregår själva infarkten. Detta tillstånd som också kallats preinfarction angina (angina pectoris före infarkt) har man sökt att lindra eller

häva vid olika kliniker. Vid världskongressen i kardiologi rapporterades operativa försök vid Ottawa Civil Hospital i Kanada, Sao Paolo i Brasilien, Favalaros klinik i Buenos Aires, Federala universitetet i Porto Allegre i Brasilien och Charleston i USA. Resultaten varierade kraftigt från klinik till klinik för såväl operationsmortalitet som postoperativ mortalitet (avlidna under och efter operation).

Mortaliteten vid s k kardiogen chock har i vissa fall rapporterats vara upp till 80—90 procent. Det är därför naturligt att diskussionen om de redovisade resultaten av kranskärloperationer tilldrog sig ett betydande intresse. Slutsatsen som läkarna dragit är att antalet dödsfall vid kranskärloperationer är betydande och att därför det spontana förloppet vid behandling av akutfall är att föredra.

Pacemakerrapport från Skaraborg

Ib Munksgård Kruse är överläkare vid anesthesi- och intensivvårdsavdelningen vid Kärnsjukhuset i Skövde. I Läkartidningen 1—2/75 lämnar denne en utförlig redogörelse för de pacemakerimplantationer som företagits i Skaraborgs län under åren 1968—1974. Under den tid redogörelsen omfattar — 1/1 1968—30/6 1974 — företogs vid sjukhuset 211 nyinläggningar av pacema-

kers och 88 byten. 1969 återkallades viss typ av pacemaker av fabrikanten eller byttes p g a batterifel. Aldern på patienten har varierat från 49—97 år.

Som introduktionsväg för elektroden används numera vid sjukhuset, en annan än tidigare (vena cephalica vid inmyningen till vena subclavia). Generatoren appliceras i en ficka under huden under nyckelbenet i bröstregionen.

Dr Munksgård Kruse anser att komplikationerna varit få eller till och med inga. Patienterna tycks inte heller ha framfört några klagomål beroende på var generatoren placerats. Magra patienter kan ha vissa besvär p g a nekros (celldöd) i huden. Patienter med rikligare fettvävnad tycks klara sig utan vidare besvär. De komplikationer som har förekommit, har varit att elektroden rubbats ur sitt läge. De flesta s k dislokationerna förefaller ha inträffat första tiden efter att elektroden applicerats. I tre fall har infektion förekommit och denna har hävts genom insats av antibiotika. Förnyad inläggning av pacemakers har förekommit i 38 fall. Pacemakers generator har därvid rengjorts och desinficerats, och allt har kunnat ske utan några som helst komplikationer. Primär in-

Forts sid 22

Välkommen till

ABF-huset

Sveavägen 41, Stockholm. Tel 08/22 75 80

- studiecirklar
- föreläsningar
- konferenser
- debatter
- teater
- musik
- film
- utställningar

AB TUNGELSTA TRÄ & BYGGVAROR

DALARVET

137 00 VÄSTERHANINGE

Allt i byggnadsmaterial

Eget sågverk och hyvleri

Rabatt till tidningens läsare

Tel 0750/300 02, 312 53

STATUS BILDKRYSSET

TILLIT LÄTER ILLA			HÅR					KRYD- DA					ODLAS
↳							ES- KÄNNA RITADE JHÄMT				HÄRT		
1/4 I LEKEN FELAR			VARDE- POST LOCK- FÄRG				JÄGS VARA BÄST			SLÄKT- TEN			
↳			SNARA ALL- SVENSK ELVA				GÖR ILLA PRISA						KAN IN- GÅ I FIRMA- NAMN
MOT- VILLIG SÖTT- SÄLVOR				SÄS- SERAR UPP	HAND- FÖLE- RA- DE					PRAT			
↳	INLE- DER ÄRET	TRÅ- KIG- METER				ÄR BILD- KRISSET TA TAG					JÄREV BRA SLÄNGA		
								UTAN KOST- NAD	TÖS I JANUARI STARK- SPRIT				LÄM- NA
DROG TIMMER STOKAR		KAN MOM META MÉNAR					BRUKAR HÄLLAS STARPT						LÄN- JA!
↳							TROLL- KONST						SES I KVOT
FÄGEL DAL- GUBBE			PEN- DYL		MYNT		KAN FÅ JUL- KRAPP SOM PRESENT	HÅLLER FAR- TYGEN					
↳			VARU- HUS		PÅ VID GAVEL KARCT					OCH	BÖRJAR STARTEN MED		VAFEN TAK- GRÄS
STADA KAN SPETAR KARA							PROND- MEN OCH TIDNING			PLAN			
↳							KNIPER						

nr 8

Namn .....

Adress .....

Postadress .....

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, 103 63 Stockholm, tillhanda senast den 10 okt. För att få delta i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkruss nr 8". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Pristagarnas namn meddelas i Status januarinumner.

Där finns våra föreningar

En presentation av Dalheimers hus i Göteborg

Låt mej få berätta om Dalheimers hus, säger **ELISABETH HYBRATT**. Vi göteborgare på handikappsidan har fått en present som vi är mycket lyckliga över.

Det började så här: År 1922 donerade godsägare F. P. Dalheimer i sitt testamente huvuddelen av sin förmögenhet till två särskilda fonder, en till Stockholm och en till Göteborg. Testamentet innehöll en utmaning till de båda städerna.

Pengarna skulle under 40 år förvaltas och växa och framtiden fick utvisa vilken stad som förkovrat donationen bäst. Göteborg

vann; 1 403 292 kronor mot Stockholms 1 379 357 kronor. Skillnaden var inte så stor. Donationerna var avsedda "att bereda hem för blinda, vanföra eller eljest lytta människors vård." När det blev dags att lyfta pengarna var handikappfrågorna aktuella. Vad var då naturligare än att bygga ett hus för de handikappade.

År 1965 uttalade sig Göteborgs stadsfullmäktige i princip för att uppföra en byggnad, som kunde inrymma allt eller i varje fall det mesta som de handikappade hade behov av. Gästrum, arbetsterapilokaler, bibliotek, bad och gymnastik samt expeditiionslokaler för handikappföreningarna. Och så kom Dalheimers hus till med adress Slotts-

skogsgatan 12, en byggnad på 8 våningar och med 3 bilgarage. Många handikappade är ju bilburna numera. Huvudman för Dalheimers hus är Socialförvaltningen i Göteborg.

Gästrum

I de två översta våningarna ligger gästrummen, där handikappade kan få bo några veckor dels för anpassning och träning och dels för att ge de vårdande lite ledighet. I familjen kan ju något inträffa som gör att den handikappade inte kan vara hemma på en liten tid. Rummen är helt anpassade till rörelsehandikapp. Där finns dagrum med pentry och med en storslagen utsikt över hamninloppet och Älvsborgsbron. Möbler och textilier harmonierar. Allt är smakfullt och funktionsriktigt.

En våning är reserverad för personal och jourrum som gästerna kan nå även om natten.

Dagcenter

Våningen under innehåller ett dagcenter med sysselsättningsterapi, funktionsträning och en träningslägenhet och runt hela denna våning löper en bred terrass, där man kan sitta och sola, dricka kaffe och prata.

Bibliotek

En trappa ned finns biblioteket. Det är Göteborgs stadsbibliotek, så där kan även utomstående få låna böcker. Där ligger också sammanträdesrum, studierum och hobbyrum. På våningsplan III har vi cafeteria, motionshall, gymnastiksal, klubbрум och samlings-sal. I cafeteria serveras även lagad mat till subventionerat pris. Allt är så pass billigt att ingen kan säga, att han inte har råd att gå hit. Mellan samlings-salen och gymnastiksalen är väggen skjutbar, så vill man ha en riktigt stor lokal tar man båda i anspråk. Färg-TV och skivspelare med stereoanläggning finns i anslutning till cafeteria. Från början var det meningen att vi skulle ha ett särskilt musikrum, men då det var lite snålt tilltaget med expeditionlokaler blev det rummet expedition för handikappidrotten.

Expeditionslokaler

I entréplanet eller plan II har alla för- eningar tillhörande HCK sina expedition- lokaler. Även DHR har expedition- tioner här. Här finns receptionsdisk med telefonväxel och information. Och här på plan II ligger badavdelningen. Bara den är värd en lovsång. Bastu för män, bastu för kvinnor och gemen- sam simbassäng med 27-gradigt vatten.

Bad och bastu

Särskilda anordningar för rörelsehind-

rade, sköna sittmöbler vid bassängkan- ten och vilrum för avslappning efter simträningen. Alla som badar får be- tala en symbolisk avgift på kr 2:50. För det får man en engångssvamp med tvål och låna två handdukar. Ni kan skriva upp att den avdelningen är uppskattad.

Huset sjuder av liv och rörelse

Under entréplanet har de blinda hela våningsplan I. Där finns expedition, hobbyrum och studierum. De har en särskild vävsal och verksamheten där är mycket livlig. Hela huset sjuder av liv och rörelse, trots att hela dess ka- pacitet inte är utnyttjad till fullo ännu. Vi är ju i början av verksamheten. När alla aktivister är i gång samtidigt kan

det nog uppstå trängsel både här och där.

Vi förväntar oss mycket av Dalhei- mers hus. Som alla nya ställen kan det gnissla. Det gör det här också, men meningen och uppsåtet med den här anläggningen är så gott, att en och annan nackdel kan man stå ut med och många småsaker kan rättas till efter hand. Kan ni tänka er att innan dagens knog börjar tillbringa en skön stund i bastun, bassängen eller på motionscykeln? Det kan man här i Dal- heimers hus.

Alla som kommer till Göteborg är välkomna hit och titta på vårt handi- kapphus. Det tål att beskådas.

1927. Göteborg N:o 90.

Stadsfullmäktiges Handlingar

Skrivelse av drätselkammarens första avdelning med an- målan om donation till staden enligt testamente av godsägaren Fritz Potens Dalheimer.

Till Stadsfullmäktige i Göteborg.

Under återopande av i avskrift bilagda promemoria av t. f. stadskamreraren samt däri omförmälda testamente av godsägaren Fritz Potens Dalheimer, vilket testamente jämväl bifogas i avskrift, får drätselkammaren, å första avdelningen, hemställa, att stadsfull- mäktige måtte fatta beslut i överensstämmelse med det av t. f. stadskamreraren framställda förslaget.

Göteborg den 1 mars 1927.

På avdelningens vägnar:

AXEL A. DAHLSTRÖM.

Y. Stenström.

Avskrift.

Testamente.

Undertecknad Fritz P. Dalheimer förklarar härmed följande förordnanden utgöra min yttersta vilja eller mitt testamente.

§ 8.

De tillgångar som jag testamenterat till Stockholms stad och till Göteborgs stad skola stå i (40) fyratio år och förräntas, så får framtiden visa, vilkendera stad som förkovrar donationen bäst. Redogörelser för fonderna böra från vardera staden lämnas varje år i 2 å de olika orterna utkommande spridda dagliga tidningar i mars månad.

§ 9.

De särskilda stiftelserna äro avsedda att bereda hem för blinda, vanföra eller eljes lytta människors vård företrädesvis från lärare- eller lägre tjänstemannaklassen. — — —

VÄVSTOLAR

VÄVRAMAR
VÄVREDSKAP
KNYPPELDYNOR

Begär katalog

Vävstolsfabriken

Fack 125, GLIMÄKRA. Telefon 044/421 41

Riksbekant SPECIALINDUSTRI för VÄVSTOLAR i
KVALITETSUTFÖRANDE

PLANERA FÖR STATUS JUL

Färgrikare än någonsin
Fler berättelser och artiklar
Ett stort färgglatt familjespel
på mittuppslaget

Samma pris 5:— som i fjol
Kontakta förbundskansliet om
beställningslistor

Malmö ut i grupp

Hjärtränning i grupp avslutades för säsongen med promenad i bokskogen

Hösten 1974 startade De hjärt- och lungsjukas förening i Malmö i samråd med sjukvårdsstyrelsen hjärtränning i grupp.

Syftet med träningen är att patienter efter en hjärtinfarkt skall motiveras till fortsatt träning efter sjukhusvistelsen. Detta gör man lättare i grupp.

Den framtida målsättningen är dock att man så småningom skall ha fått inspiration till träning i egen regi.

Säsongen avslutades med en promenad i bokskogen i Malmö kommuns fina motionsområde vid Torup.

Verksamheten har tillfört föreningen ett hundratal nya medlemmar.

För att kunna ta hand om alla medlemmarna har föreningen tecknat kontrakt till en ny och större lokal.

Hyran blir här med föreningens mått mätt ganska dyr. Vi hoppas att Malmö kommun ger den initiativrika Malmöföreningen de pengar de behöver.

Livaktig verksamhet i Fur i Blekinge

Furs Patientförening har hållit sitt årsmöte. Till årsmötesordförande valdes Ivan Magnusson, Rödeby och till årsmötessekreterare valdes Seth Jonsson, Brömsebro. På årsmötets dagordning fanns många viktiga punkter att behandla.

Styrelsen omvaldes med acklamation och fick följande sammansättning: Ordförande i föreningen Carl-Gustaf Wiklund, Ronneby, sekreterare Seth Jonsson, Brömsebro, kassör Nils Nilsson, Saleboda. Övriga styrelseledamöter och suppleanter blev Torsten Lilja, Asarum, Olle Nilsson, Karlskrona, Kai Juhl, Karlskrona, Britta Svensson, Karl Berg, Einar Carlsson och Ivan Magnusson, Rödeby. Som adjungerande ledamot valdes Owe Ronnewall. Till revisorer valdes Wiwiann Magnusson och Lars-Erik Kullberg.

På årsmötet beslutades att ändra föreningens stadgar. Styrelsen fick i uppdrag att utarbeta nya och att få dem godkända av centralorganisation och förbund.

Verksamheten i föreningen har under året varit livaktig. Styrelsen tackar alla som ställt upp och hjälpt till i föreningsarbetet. Dessutom vill föreningen rikta ett varmt tack till sjukhusets läkare och övrig personal för ett gott förtroendefullt samarbete under året.

Föreningens främsta uppgift är ju att hjälpa patienter med små och stora problem.

Till slut sänder Furs Patientförening en hälsning till alla konvalescentföreningarna i landet.

Kan vindmotorer klara energibehovet i framtiden

Så här såg det ut på 30-talet på Öland.

Kan vindmotorer på varje hus lösa energiproblemet för de i huset boende. Det ifrågasatte i varje fall studiesekreterare Anna Movitz när hon gästtalade om våra energifrågor på ett av våra möten på västkusten, omtalar GUSTAV ENGLUND i denna rapport från Jönköping.

Den uppkomna oljekrisen har till den grad väckt liv i sinnena att det verkar som hela vårt framtida öde ligger i oljeschejkernas och de stora multinationella oljebolagens händer. Alla är dock icke av samma mening. Vid ett av våra möten på västkusten hade vi kallat någon från ABF, som under vintern lett någon av de tusentals cirkular om energiproblemet som studieförbunden jobbat med senaste studiefsäsongen. Som gästtalare hos oss infann sig studiesekreterare Anna Movitz.

Anna Movitz, som är en rutinerad talare och politiker, framhöll att det finns många källor till kraft och energi, bl a vindmotorer, som på de flesta hus skulle lösa problemet med hushållsström. Att det är ett stort och allvarligt problem som måste lösas råder inget tvivel om och tiden hastar. Enligt experterna kan oljan vara slut omkring år 2000. Vad skall komma istället? Kärnkraften naturligtvis, men den anses vara mycket riskabel, all-

denstund vi icke ännu lyckats lösa problemet med avfallet, askan och de utbrända elementen. Norrlands älvar skall bevaras ur miljösynpunkt. Frågan återkommer, var skall vi hämta kraft och energi. Kan våderkvarnar på varje hus lösa de enskildas behov?

Det finns naturligtvis andra tänkbara energikällor. Vi har i vårt land stora torvmossar, massor av avfallsved i skogarna, vi har gott om sopor och avfall av olika slag, möjligen jordvärme, men till den lär det vara långt i vårt land. Utan att bygga ut norrlandsälvarna lär vi genom ombyggnad kunna utnyttja kraftstationerna effektivare och få ut ytterligare hundra procent. Vi har gott om mindre åar och bäckar som kan byggas ut och ge en hel del energi. Så kommer till sist "att spara", sänka temperaturen i bostäder och lokaler, åka kollektivt m m. Vi har ännu en nådatid, slutade Anna Movitz sitt humoristiska och inspirerande anförande.

I den efterföljande debatten hade mötesdeltagarna svårt att tänka sig att just vindhjul, vindmotorer, vindturbiner som en sista räddning ur energikrisen, men Anna Movitz var ständaktig, hon hade sett våderkvarnar på Öland och Skåneslätten och visste vad kraft de kunde ge.

Att vi med bibehållande av vår höga standard kan övergå till enbart de gamla naturkrafterna, har vi svårt att tänka oss. Ett omfattande forskningsarbete pågår emellertid inte minst

inom kärnkraftsområdet där vi har tillgång till övernaturliga energikrafter. Frågan är bara avfallet och övriga risker som kan medföra att allt levande kan utplånas på vår syndiga jord. Ja därom tvistar politikerna just nu och det har signalerats att huvudfrågan vid nästa valrörelse blir, för eller emot kärnkraft.

DHR och HCK har enats i en fråga

DHR och HCK har diskuterat handikapporganisationernas representation i vissa samrådsorgan med myndigheter.

Vad gäller handikappnämnder knutna till centrala verk och myndigheter har organisationerna överenskommit om att verka för att handikapporganisationerna representeras av sex ledamöter. Därvid fördelas platserna sålunda att DHR får en ledamot medan övriga fem platser fördelas inom HCK. Nominering och val enligt denna princip har skett till skolöverstyrelsens handikappnämnd.

DHR och HCK rekommenderar motsvarande representationsprincip i länen främst vad det gäller handikappråden.

Överenskommelsen har skickats till Statens handikappråd, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, landstingens förvaltningsutskott, kommunstyrelserna i Göteborg, Malmö och Gotland, länens handikappråd, Socialstyrelsen, Skolöverstyrelsen, Trafiksäkerhetsverket.

VID BESÖK I HÖÖR,
ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe

Propra rum

Tel. 0413/200 25

i en del fall avsevärt högre, än de öststatliga värdena.

Sovjet har takvärden

Sovjet använder sig endast av takvärden. I USA, västeuropa, Sverige använder man sig av nivåvärden.

Gränsvärdena korrigeras, som sagt, stegvis, men trögrörligheten på det här området är påfallande. Det var tex först efter ett par dödsfall som gränsvärdena för kadium och vinylklorid snabbt sänktes.

Gränsvärden som tycks vara satta på känn!

Man kräver på skilda håll helt naturligt, en annan sakernas ordning. SAP säger tex i sitt miljöprogram: Det skall vara importörens eller företagarens skyldighet att visa om ett ämne är ofarligt eller inte.

Vidare:

Det ska finnas skydd mot riskerna. Vi bör ha en lagstiftning som kräver klara och tydliga varudeklarationer. Det skulle kraftigt förstärka arbetarskyddet.

Nya metoder för testning behövs

Man har pumpat, och pumpar, i en massa kemiska ämnen på arbetsplatserna — men dess ämnen borde inte få komma in på arbetsplatserna förrän de undersökts på sina egenskaper, sina risker för människa och miljö!

Nya metoder måste till för att testa den vildvuxna floran av nya kemikalier.

Industrin spelar ett högt spel — menar man också på sina håll — med människoliv som insats, och använder ofta ekonomiska argument som förvändning att smita undan gamla åtaganden på miljö- och säkerhetslagstiftningens område. Man kräver att de som är ansvariga för tillverkningen ska bevisa att de som arbetar i den inte skadas. Nu krävs av de anställda att de åstadkommer en näst intill orimlig medicinsk bevisbörda för att få ersättning. En omvänd bevisbörda måste tillämpas. Systematiskt och målmedvetet. Nu är domstolsprövning i det närmaste nödvändig innan företagen ger med sig. Först efter det att LO:s rättshjälp efter påstötningar från Svenska Metallindustriarbetarförbundet tog sig an Saab Scania-arbetarnas sak blev det resultat.

Sven Ove Hanssons "Arbetsmiljö från A till Ö" är en läsebok för allmansbruk. Den talar klartext om viktiga saker. Den ger fakta.

HJÄRTAT

Forts fr sid 16

läggning av pacemaker anses ha betydand fördelar, därför att infektionsriskerna blir praktiskt taget minimala.

Tillvarons risker

Om tillvarons irrationalitet och risker handlar en annan rapport i Läkartidningen. Om man går över från låg fysisk aktivitet till högre utan sk uppvärmning, är risken för hjärtkomplikationer betydande. Läkarna ställer sig frågan om man kan motionera utan risker, därför att under senare år flera plötsliga dödsfall förekommit vid motions- och tävlingsidrott.

Höjd laktathalt i blodet, sänkt pH-värde i det artieriella blodet och störningar av hjärtats rytm har konstaterats vid sådana träningspass där övergång från vila till maximal fysisk aktivitet har varit plötslig.

Efter en träningsstid på några år brukar emellertid dessa tecken försvinna. Kalla duscher och bad förorsakar liksom statistiskt arbete förhöjt blodtryck.

FALKENBERG

Forts fr sid 11

arna? Det gör väl industrin själv och lämnar sedan in dem till myndigheterna?

Odd Hroar Killingmo medgav att det är kommersiella mätkontrollföretag som gör mätningarna. Men kontrollprogrammen är ganska omfattande, ansåg han. Industrin ska själv betala alla

mätningar som behöver göras. Kommunerna kan själva göra mätningar på egen bekostnad. Naturvårdsverket planerar nu ett kartotek över de mätningar som gjorts och som görs. Man ska kunna gå till länsstyrelserna för att få dessa uppgifter. Man kan som enskild individ som drabbas av tex svavelutsläpp som skadar växtligheten ta kontakt med växtskyddsanstalten för granskning av skadorna.

När det gäller minskningen av luftföroreningarna i vårt land så har vi vår miljölagstiftning från år 1969 som grund. Vi börjar rena det som är ekonomiskt och tekniskt möjligt. Det gäller industrin, trafiken och bostadsuppvärmningen.

Koncessionsnämnden för miljöskydd säger vad som får släppas ut. Länsstyrelserna skall kontrollera och kan använda sig av mätexpertis.

Einar Hiller fick hedersmärket

Vid lördagskvällens middag fick Einar Hiller mottaga RHL:s nyinstittade hedersmärke för sina mångåriga insatser inom förbundet. I sitt eleganta tacktal betonade Einar Hiller att han ser ljusst för förbundets framtid. Jag skulle gärna vilja vara med och arbeta igen i dagens förbundsarbete, sa han.

Erik Ransemar

Vilka möjligheter har handikappade till fritidsliv?

Vilka möjligheter har handikappade att komma ut på promenad, campa, bada, fiska, rida, utnyttja våra stugbyar, färdas med bil genom Sverige osv? Hur fungerar dessa utomhusanläggningar för olika handikappgrupper? Är bryggorna bra utformade, finns handikapptoiletter, finns tillgänglig och bra information om och inom anläggningarna?

Denna typ av frågeställningar studeras just nu i en utredning under naturvårdsverket och statens handikappråd. Resultatet av utredningen kommer att presenteras i en liten skrift med fotografier, teckningar och kort textinformation om lösningar på skilda problem.

DÅLIG BLODCIRKULATION

De cardio-artär-vasculära sjukdomarna är den vanligaste dödsorsaken i Sverige.

Läs boken

VILL NI LEVA LÄNGRE?

av dr Jacquemart — berömd av medicinska auktoriteter i Sverige och flera länder. Finns i Er hälsokostaffär. Eller rekvirera boken direkt från oss för 12:55 + moms.

AB CARLS-BERGH
BIOKEMISK OCH
FARMACEUTISK FABRIK
402 58 Göteborg

Handikapp ersättning

Invaliditetstillägg och invaliditetsersättning fördes från den 1 juli 1975 samman till en förmån. Den kallas i fortsättningen handikappersättning. Samtidigt ändrades reglerna så att fler kan få ersättningen. Reglerna för vårdbidrag mildrades också. Större möjligheter att få ferievårdbidrag infördes.

Vem kan få handikappersättning?

Dessa villkor gäller för att få handikappersättning

- man skall ha sin fysiska eller psykiska funktionsförmåga nedsatt
- man skall ha fyllt 16 år och för avsevärd tid blivit handikappad före 65 år
- handikappet skall vara sådant att man behöver mer tidskrävande hjälp i den dagliga livsföringen eller behöver fortlöpande hjälp av annan person för att kunna arbeta eller studera.

Även den som har betydande merutgifter på grund av handikappet kan få ersättningen.

Hjälpbehovet och merutgifterna skall vägas samman vid bedömningen av rätten till handikappersättning.

Hur stor ersättning kan man få?

Ersättningen kan vara 60, 45 eller 30 procent av gällande basbelopp (i juni 1975 är basbeloppet 9.000 kronor).

Avgörande är hur stort hjälpbehov man har och hur stora merkostnaderna är.

Den som är

- blind och *inte har* ålderspension eller hel förtidspension får 60 procent
- blind och *har* ålderspension eller hel förtidspension får minst 30 procent i handikappersättning. Högre ersättning kan beviljas om stödbehovet motiverar det.
- döv eller gravt hörselskadad får minst 30 procent. Även i detta fall kan stödbehovet motivera högre ersättning.

Ansökan hos försäkringskassan

Handikappersättning skall sökas hos försäkringskassan. En särskild blankett finns hos kassan. Den som redan har hel invaliditetsersättning får automatiskt den högsta handikappersättningen (60 procent av basbeloppet) utan ansökan.

Den som har invaliditetstillägg eller halv invaliditetsersättning och nu vill ha högre ersättning än 30 procent av basbeloppet skall göra ansökan hos försäkringskassan.

Sök handikappersättning hos kassan snarast och senast före oktober månads slut. I så fall kan ersättning beviljas från och med juli månad. Försäkringskassan hjälper gärna till med ansökan.

Vårdbidrag

Förälder som vårdar handikappat barn under 16 år hemma kan få vårdbidrag. Förutsättningen är att barnet på grund av handikappet behöver särskild tillsyn och vård under avsevärd tid. Hänsyn tas också till merkostnader som uppkommer på grund av handikappet.

Förälder till barn som vistas på skola eller annan institution och som kommer hem på ferier kan få ferievårdbidrag. Försäkringskassan lämnar gärna ytterligare upplysningar.

Ta gärna kontakt med

FÖRSÄKRINGSKASSAN

Toppvinst i RHL-lotteriet 1975

VW GOLF L 1975 års modell

Dessutom

FÄRG-TV, Luxor Kavalkad 22"

Luxor Stereo Dirigent 2000

Luxor svart-vit TV Avant 12"

Elna - Lotus Symaskiner

Fram - King Cyklar

Cabinväskor

Linnevaror, hushållsartiklar m m, m m

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

5.916 värdefulla vinster

RIKSFÖRBUNDETS FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1975

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:50 att sändas mot postförskott
+ porto eller

Dragningslista medföljer gratis.

Namn: .....

Adress: .....

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv.

Status 8/75

Frankeras
med
brevporto

RHL-lotteriet

Box 3196

10363 Stockholm

LOTTPRIS 2:50 KRONOR
REKVIRERA NU

**Sammanlagd vinstsumma
över 225.000:—**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i sam-
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!